

Uchwała z dnia 25 czerwca 2009 r., III CZP 40/09

Sędzia SN Gerard Bieniek (przewodniczący)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Iwona Koper (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Gminy Miasto K. przeciwko wspólnocie mieszkaniowej nieruchomości położonej w K. przy ulicy S. nr 5 o uchylenie uchwał wspólnoty mieszkaniowej, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 25 czerwca 2009 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Katowicach postanowieniem z dnia 24 marca 2009 r.:

"Czy w razie objęcia jednym pozwem żądania uchylenia kilku uchwał pozwanej wspólnoty mieszkaniowej stronie wygrywającej proces, a reprezentowanej przez pełnomocnika w osobie radcy prawnego, przysługuje uprawnienie do domagania się od drugiej strony zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w wysokości określonej w § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.), czy też w wysokości wielokrotności tej stawki minimalnej, uzależnionej od ilości zaskarżonych uchwał?"

podjął uchwałę:

W razie objęcia jednym pozwem żądania uchylenia kilku uchwał pozwanej wspólnoty mieszkaniowej, podstawę zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego strony reprezentowanej przez radcę prawnego stanowi stawka minimalna, o której mowa w § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.), niezależnie od liczby zaskarżonych uchwał.

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Apelacyjny Katowicach zażalenia na postanowienie w przedmiocie zwrotu kosztów procesu zawarte w wyroku Sądu pierwszej instancji. Sąd ten uwzględnił w całości powództwo o uchylenie dwóch uchwał pozwanej wspólnoty mieszkaniowej i na podstawie art. 98 k.p.c. zasądził na rzecz powoda reprezentowanego przez pełnomocnika będącego radcą prawnym kwotę 580 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wątpliwość Sądu Apelacyjnego budzi wysokość zasądzonych kosztów zastępstwa procesowego, gdyż w jego ocenie – zgodnie z § 10 ust. 1 pkt 1 w związku z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm. – dalej: „rozporządzenie”) – stawka minimalna powinna być ustalona w zależności od liczby zaskarżonych uchwał, a nie jedynie ze względu na przedmiot sprawy. Sąd Apelacyjny wskazał również na analogię do przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej: „u.k.s.c.”), na gruncie której upowszechniła się praktyka, że gdy należna opłata jest opłatą stałą i dochodzi do przedmiotowej kumulacji roszczeń, od których taka opłata jest pobierana, to pobiera się jej wielokrotność.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

(...) Zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia, sąd zasądza opłatę za czynności radcy prawnego z tytułu zastępstwa prawnego bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy radcy prawnego, charakter sprawy i wkład pracy radcy prawnego w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia. Podstawą zasądzenia opłaty stanowią stawki minimalne określone w rozporządzeniu; opłata ta nie może być wyższa niż sześciokrotna stawka minimalna ani przekraczać wartości przedmiotu sprawy. Stawka minimalna została określona w zależności od wartości przedmiotu sprawy lub jej rodzaju, a w postępowaniu egzekucyjnym od wartości wyegzekwowanego roszczenia (§ 4), natomiast wysokość stawek minimalnych ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju (§ 5).

Rozporządzenie nie określa stawki minimalnej w sprawach o uchylenie uchwały wspólnoty mieszkaniowej spółdzielni. Ze względu na charakter prawny wspólnoty mieszkaniowej najbliższej stosunkom wewnątrzsądzielnym i cel jej działalności (z reguły niezarobkowy), do ustalenia wysokości stawki minimalnej w sprawie o uchylenie uchwały wspólnoty mieszkaniowej ma zastosowanie § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia.

Problem z wysokością zasądzonej stawki minimalnej nie powstaje w razie kumulacji wyłącznie roszczeń majątkowych, gdyż wtedy dochodzi – na podstawie art. 21 k.p.c. – do zsumowania wartości wszystkich roszczeń i obliczenia wartości przedmiotu sporu, która stanowi samoistną przesłankę wyliczenia stawki minimalnej (§ 6 rozporządzenia). Inaczej jest w przypadku skumulowania kilku roszczeń w odniesieniu do których rozporządzenie posługuje się odmiennymi kryteriami, tj. wartości przedmiotu sprawy i rodzaju sprawy, lub gdy kumulacja dotyczy dwóch roszczeń, do których ma zastosowanie wyłącznie kryterium rodzaju sprawy. W pierwszym przypadku rozporządzenie z reguły zawiera przepisy szczególne określające, czy stawka minimalna ustalana w zależności od rodzaju sprawy obejmuje również wynagrodzenie od dochodzonych łącznie roszczeń majątkowych (np. § 6a ust. 2 i 3), czy ich nie obejmuje (np. § 10 ust. 2). Nie ma jednak podobnej regulacji w odniesieniu do kumulacji kilku roszczeń, od których wyliczana jest stawka minimalna ze względu na kryterium rodzaju sprawy. W świetle § 4 ust. 1 rozporządzenia należy przyjąć, że gdy dochodzi do kumulacji różnych rodzajów spraw, to należne od każdej z nich stawki minimalne podlegają zsumowaniu. Przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne dotyczy jednak kumulacji

roszczeń jednorodząjowych, tj. kilku roszczeń o uchylenie uchwał wspólnoty mieszkaniowej.

Odwołanie się przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu postanowienia do wykładni i praktyki stosowania art. 27 i 29 u.k.s.c., jako możliwych do przyjęcia także w odniesieniu do budzących wątpliwości przepisów rozporządzenia, wymaga przedstawienia poglądów wyrażanych w tym zakresie.

Artykuł 27 pkt 9 u.k.s.c. przewiduje pobranie opłaty stałej w wysokości 200 zł od pozwu w sprawie o uchylenie uchwały wspólnoty mieszkaniowej. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, każda zaskarżona uchwała kreuje samodzielność roszczenia i nie ma znaczenia prawnego, że każda z zaskarżonych uchwał prowadzi do tego samego skutku. Rozstrzygające znaczenie ma okoliczność, iż każdą z tych uchwał podjęto z innych przyczyn, co prowadzi do wniosku, że tyle jest opłat, ile jest zaskarżonych uchwał. Taki sam pogląd przyjęty został w orzecznictwie. Odnosząc go do wysokości opłaty od skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy uznał, że od skargi kasacyjnej dotyczącej orzeczenia w przedmiocie uchylenia kilku uchwał wspólnoty mieszkaniowej (także organu spółki) pobiera się wielokrotność opłaty stałej przewidzianej w odrębnych przepisach, w zależności od tego ilu uchwał dotyczy skarga (postanowienia z dnia 10 listopada 2004 r., IV CK 407/04, nie publ. i z dnia 3 sierpnia 2006 r., IV CZ 64/06, nie publ.).

Istnieją jednak istotne względy sprzeciwiające się przenoszeniu wykładni przyjętej na gruncie ustawy o kosztach sądowych na przepisy rozporządzenia. W § 10 ust. 1 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia, odmiennie niż w art. 29 u.k.s.c., jest mowa o sprawie, a nie o pozwie, od którego pobierana jest opłata. Ta różnica terminologiczna wyraża odmienną istotę i funkcję opłat przewidzianych w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i stawek minimalnych określonych w rozporządzeniu. W przypadku ustawy chodzi o opłaty od pozwu jako pisma procesowego, co jest związane z fiskalną funkcją kosztów, natomiast w rozporządzeniu o stawki odnoszące się do rodzaju sprawy prowadzonej przez pełnomocnika, a więc o odtworzenie potencjalnego nakładu pracy pełnomocnika i ograniczenie wysokości zasądzanych kosztów. W przypadkach typowych nakład pracy pełnomocnika w sprawie kumulującej roszczenia jest z zasady mniejszy niż w oddzielnych sprawach o uchylenie poszczególnych uchwał, gdzie w grę wchodzi konieczność przygotowania większej liczby pism procesowych i udział w większej liczbie posiedzeń sądowych.

Nie można podzielić prezentowanego przez Sąd Apelacyjny poglądu, że ta różnica unormowań rozporządzenia i ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych prowadzi do niezamierzonej przez ustawodawcę i nieuzasadnionej sprzeczności, której usunięcie wymaga odejścia od literalnej wykładni § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia. (...) Zgodnie z art. 98 § 2 k.p.c., uiszczona opłata, należąca do kosztów sądowych, podlega pełnemu zwrotowi przez stronę przegrywającą sprawę, podczas gdy określona w § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia stawka minimalna, stanowiąca podstawę do obliczenia kosztów zastępstwa, jest tylko dolną granicą tych opłat, a także stanowi minimalną kwotę wynagrodzenia radcy prawnego (§ 3 ust. 2 rozporządzenia).

Kumulacja roszczeń – w szczególności roszczeń jednorodzących – nie powinna jednak pozostać bez wpływu na zasądzone przez sąd koszty zastępstwa procesowego. Kierując się zasadami odpowiedzialności za wynik sprawy i zwrotu kosztów celowych, w każdym przypadku sąd powinien rozważyć, w ramach przesłanek przewidzianych w § 2 ust. 2 rozporządzenia, możliwość zasądzenia wielokrotności stawki minimalnej do jej sześciokrotnej wysokości. Pozwoli to na właściwe, a nie tylko oparte na mechanicznym przeliczeniu – w zależności od liczby zaskarżonych uchwał – zindywidualizowanie oceny należnego pełnomocnikowi wynagrodzenia w zależności od charakteru sprawy wyrażającego się obiektywnym stopniem jej skomplikowania w zakresie stanu faktycznego oraz występujących problemów jurystycznych. Ocena ta powinna uwzględniać m.in. przedmiot zaskarżonych uchwał i istniejący między nimi związek faktyczny oraz zakres związanego z każdym z żądań postępowania dowodowego prowadzonego w większości wspólnie czy też odrębnie dla każdego z nich.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie (art. 390 § 1 k.p.c.).